Lieta Nr.C30486816

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas vārdā

Liepājā 2017.gada 20.jūnijā

Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija šādā sastāvā:

priekšsēdētāja L.Kraule,

tiesneši B.Ķeire un R.Vīva

ar sekretāri A.Ormani, izskatīja atklātā tiesas Dzīvokļu īpašnieku kooperatīvās sabiedrības "/Nosakums/" apelācijas sūdzību par Liepājas tiesas 2017.gada 6.februāra spriedumu civillietā Dzīvokļu īpašnieku kooperatīvās sabiedrības "/Nosaukums/" prasībā pret Latvijas Republiku Finanšu ministrijas, Valsts ieņēmumu dienesta, VAS "Privatizācijas aģentūra" personā ar trešo personu prasītājas pusē Rīgas domi par parāda piedziņu.

Tiesas kolēģija tiesas sēdē

k o n s t a t ē j a :

Aprakstošā daļa

Dzīvokļu īpašnieku kooperatīvā sabiedrība "/Nosakums/" (turpmāk - DzĪKS "/Nosakums/") pārvalda un apsaimnieko dzīvojamo māju /adrese/.

1995.gada 3.februārī mirusi /pers. A/, kurai piederējis dzīvokļa īpašums /adrese/.

2003.gada 9.oktobrī ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas lēmumu izbeigta tiesvedība /pers. A/ mantojuma lietā, atzītas par dzēstām visas līdz 2003.gada 14.jūnijam nepieteiktās tiesības un prasības uz atstāto mantojumu.

2016.gada 24.februārī DzĪKS "/Nosakums/" cēlusi prasību tiesā (ar grozījumiem) pret Latvijas Republiku Finanšu ministrijas, Valsts ieņēmumu dienesta, VAS "Privatizācijas aģentūra" personā par parāda piedziņu.

Prasībā norādīts, ka saskaņā ar Civillikuma 416.pantu dzīvokļa īpašums /adrese/, piekrīt valstij. Laika periodā no 2003.gada 1.decembra līdz 2016.gada 30.novembrim dzīvokļa īpašumam izveidojies apsaimniekošanas maksas un sniegto komunālo pakalpojumu parāds 10327,07 EUR, par ko jāatbild valstij.

Prasītājs lūdzis no atbildētājiem solidāri piedzīt parādu 10327,07 EUR, tiesāšanās izdevumus un noteikt tiesības līdz sprieduma izpildei (izsoles dienai) saņemt sešus procentus gadā no visas piedzītās parāda summas.

Ar Liepājas tiesas 2017.gada 6.februāra spriedumu prasība noraidīta. Tiesa spriedumā norādījusi šādus apsvērumus.

No likuma "Par dzīvokļu īpašumu" un Dzīvokļa īpašuma likuma izriet, ka dzīvokļa īpašnieka pienākums ir piedalīties dzīvojamās mājas pārvaldīšanā un segt dzīvojamās mājas pārvaldīšanas izdevumus, kā arī norēķināties par saņemtajiem pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvokļa īpašuma lietošanu.

Tiesa atzinusi, ka attiecīgajā lietā valsts nav atzīstama par dzīvokļa īpašuma kā bezmantinieka mantas īpašnieku. Civillikuma 994.pants, Zemesgrāmatu likuma 1.pants, likuma "Par dzīvokļa īpašuma" 6.pants un Dzīvokļa īpašuma likuma 8.panta pirmā daļa nosaka īpašuma tiesību atzīšanu tikai ar ierakstu zemesgrāmatā. Tiesa no publiskā reģistra datiem konstatējusi, ka strīdus nekustamais īpašums zemesgrāmatā nav reģistrēts.

No Civillikuma 416.panta pirmās daļas izriet, ka bezmantinieka manta piekrīt valstij, likumā nav norādīts, ka tā kļūst par valsts īpašumu. Arī tiesību doktrīnā atzīts, ka valstij mantinieces tiesiskais statuss nav paredzēts.

Tiesa, analizējot vārdu "piekrist" un "pienākties" nozīmi, secinājusi, ka tas, ka bezmantinieka manta piekrīt valstij nozīmē, ka valsts ir tiesīga saņemt (iegūt) bezmantinieka mantu. Lai valsti atzītu par mantas īpašnieku, nepieciešams konstatēt, ka īpašuma tiesības uz šo nekustamo īpašumu valstij nostiprinātas zemesgrāmatā.

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2003.gada 9.oktobra lēmumā tiesa norādījusi, ka Finanšu ministrijai paziņojams par bezmantinieka mantu, bet nav iegūti pierādījumi, ka šāda informācija Finanšu ministrijai tikusi nosūtīta.

Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr.188 "Noteikumi par valstij piekritīgās mantas uzskaiti, novērtēšanu un realizāciju" pēc lēmuma pieņemšanas par mantas piekritību valstij desmit dienu laikā par to rakstiski paziņo attiecīgajai Valsts ieņēmumu dienesta teritoriālajai iestādei.

Valsts ieņēmumu dienests tikai 2014.gada 18.decembrī saņēmis Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2003.gada 9.oktobra lēmumu un 2015.gada 5.februārī valsts ņēmusi dzīvokli uzskaitē. Prasītāja šos faktus nav apstrīdējusi.

Tiesa atzinusi, ka nekustamo īpašumu /adrese/, līdz sprieduma taisīšanai nav ieguvusi ne valsts, ne pašvaldība.

Apstākļos, kad Finanšu ministrija un Valsts ieņēmumu dienests tika informēti par bezmantinieka mantu vairāk kā pēc 10 gadiem pēc tiesas nolēmuma spēkā stāšanās, prasītājai varēja tikt nodarīti zaudējumi, tomēr attiecīga prasība par zaudējumu piedziņu tiesā nav celta un tiesa nav tiesīga vērtēt priekšnoteikumus zaudējumu atlīdzības piedziņai.

Par šo spriedumu apelācijas sūdzību iesniegusi DzĪKS "/Nosakums/" norādot, ka tiesas atziņa par īpašuma tiesību izcelšanos tikai ar to nostiprināšanas brīdi ir pretrunā ar likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 35.pantu, Dzīvokļa īpašuma likuma 8.pantu un Civilprocesa likuma Pārejas noteikumu 4.punktu.

Saskaņā ar minētajām tiesību normām dzīvokļu īpašniekam ir visi dzīvokļa īpašnieka pienākumi, neatkarīgi no viņa īpašuma tiesību nostiprināšanas zemesgrāmatā. Īpašuma tiesību ierakstīšana zemesgrāmatā nenodibina pašas īpašuma tiesības un no tām izrietošos pienākumus un tiesības, bet padara tās spēkā esošas pret trešajām personām.

Civillikuma 416.panta septītajā daļā tieši noteikts, ka bezmantinieka manta ir piederoša valstij un ierakstāma zemesgrāmatā uz valsts vārda. Īpašnieks nevar izvairīties no savu saistību kārtošanas ar sev piederoša īpašuma tiesību neierakstīšanu zemesgrāmatā.

Tiesa kļūdaini piemērojusi Civillikuma 994.pantu, jo tas nav piemērojams mantojuma tiesiskajām attiecībām, īpašumu konversijai, kā arī nekustamajiem īpašumiem, kuri pieder kādai personai uz likuma pamata, piemēram, bezsaimnieka nekustamais īpašums valstij.

Tāpat tiesa kļūdaini iztulkojusi Civillikuma 416.panta pirmo daļu, jo vārds "piekrīt" neattiecas uz lietas juridisko statusu, bet gan nodošanas procedūru, tas īpašuma saturā ir līdzvērtīgs vārdam "nodot". Šajā gadījumā īpašnieks nevar nodot valstij sev piekrītošu īpašumu, bet valsts ir īpašniece uz likuma pamata.

Tiesa spriedumā nav norādījusi, kurš cits būtu atzīstams par nekustamā īpašuma īpašnieku. Parāds par īpašumu izveidojās tikai uz brīdi, kad īpašums nonāca Latvijas valsts īpašumā.

Norāda, ka saskaņā ar Civillikuma 927.pantu valsts atzīstama par tiesisku dzīvokļa īpašnieku, jo tai ir pilnīgas varas tiesības pār īpašumu, turklāt šīs īpašuma tiesības neviens nav apstrīdējis.

Valsts iestādēm jāorganizē rīcība ar nekustamo īpašumu. Tiesa nav vērtējusi, ka pēc prasītāja atgādinājumiem, prasības celšanas tiesā un dzīvokļa ņemšanas valsts uzskaitē situācija nav mainījusies, rēķini netiek maksāti.

Motīvu daļa

Novērtējusi pirmās instances tiesas sprieduma motīvus, apelācijas sūdzības argumentus un lietas materiālus to kopumā, tiesas kolēģija atzīst, ka prasība ir apmierināma daļēji.

2003.gada 21.oktobrī stājies spēkā Rīgas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2003.gada 9.oktobra lēmums par /pers. A/ mantojuma lietas izbeigšanu, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 328.panta sesto daļu, kas noteica, ka gadījumā, ja uzaicinājuma termiņā mantinieki nav pieteikušies vai arī atteikušies no mantojuma, tiesa izbeidz tiesvedību šajā lietā un paziņo Finansu ministrijai par bezmantinieka mantu (likuma redakcijā, kas bija spēkā lēmuma pieņemšanas laikā).

Saskaņā ar šajā laikā spēkā esošo 1998.gada 19.maija Ministru kabineta noteikumu Nr.188 (spēkā līdz 2006.gada 29.aprīlim) "Noteikumi par valstij piekritīgas mantas uzskaiti, novērtēšanu un realizāciju" (turpmāk – MK noteikumi Nr.188) 2.punktu, ka valstij piekritīga manta ir manta, kas saskaņā ar Civillikumu un citiem normatīvajiem aktiem kļūst valstij piekritīga pēc valsts institūcijas lēmuma pieņemšanas par attiecīgas mantas konfiscēšanu, atzīšanu par bezīpašnieka, bezmantinieka, atrasto un atrasto apslēpto mantu, kā arī pēc mantošanas tiesībām valsts vai pašvaldības īpašumā pārgājusī manta un manta, no kuras persona atteikusies par labu valstij, vai dāvinājums.

No minētā izriet, ka brīdis, no kura bezmantinieka manta ir valstij piekritīga, t.i., brīdis no kura valsts iestājas bijušā nekustamā īpašnieka vietā, ir lēmuma par mantojuma lietas izbeigšanu spēkā stāšanās brīdis, līdzīgi, kā tas ir mantošanas gadījumā. Proti, ja mantinieks mantojumu pieņem, mantojums pāriet viņa īpašumā jau ar mantojuma atstājēja nāvi un mantojuma pieņemšanai ir atpakaļejošs spēks uz mantojuma atklāšanās momentu: pieņemtais mantojums tiek atzīts par mantiniekam piederošu no mantojuma atklāšanās laika *(skat. Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2016.gada 29.februāra spriedums lietā SKC-48/2016).* Lai gan valsts nav nekustamā īpašuma mantiniece, tomēr, tiesas ieskatā, bezmantinieka mantas piekritībai valstij tāpat ir atpakaļejošs spēks, neatkarīgi no tā, kad nekustamo īpašumu pārņem attiecīgā valsts institūcija, jo konkrētajā gadījumā, tāpat kā mantošanas gadījumā, nepieciešams nodrošināt īpašuma tiesību nepārtrauktību.

Saskaņā ar minētā Civilprocesa likuma nosacījumiem, paziņošana Finanšu ministrijai par bezmantinieka mantu bija obligāts un ar likumu noteikts pienākums un tiesas kolēģijai nav pamata uzskatīt, ka likumā noteiktais pienākums nav izpildīts. Turklāt, tiesas kolēģija atzīst, ka šim apstāklim nav izšķirošas nozīmes lietas izspriešanā, jo neatkarīgi no tā, nekustamais īpašums ir valstij piekritīgs ar 2003.gada 21.oktobri – lēmuma par tiesvedības izbeigšanu mantojuma lietā spēkā stāšanās brīdi. Valsts nav tiesīga atteikties no tai piekrītoša īpašuma, tāpēc tiesas kolēģija nepiekrīt pirmās instances tiesas secinājumam, ka nekustamo īpašumu līdz lietas izskatīšanas brīdim nav ieguvusi ne valsts, ne pašvaldība, jo nekustamā īpašuma piekritību valstij nosaka likums – Civillikuma 416.panta pirmā daļa.

Izspriežot konkrēto lietu, tiesas kolēģija secina, ka tiesas lēmuma pieņemšanas brīdī par mantojuma lietas izbeigšanu, kā arī pašlaik trūkst vienota tiesiska regulējuma par valstij piekrītošas bezmantinieka mantas pārvaldīšanas izdevumu segšanu par laika posmu no tiesas lēmuma (vai šobrīd notariāla akta) spēkā stāšanās dienas līdz mantas atsavināšanai vai tālāk nodošanai bez maksas.

Jau minētie MK noteikumi Nr.188 šo kārtību nenoteica, tajos vien noteikts, ka pēc lēmuma par mantas piekritību valstij attiecīgā institūcija par to paziņo Valsts ieņēmumu dienesta teritoriālajai iestādei, kas tālāk nodod valstij piekrītošo mantu VAS "Valsts nekustamo īpašumu aģentūrai" (14.6.4.punkts), savukārt, 2006.gada 25.aprīlī stājās spēkā Ministru kabineta noteikumi Nr. 315 "Kārtība, kādā veicama valstij piekritīgas mantas uzskaite, novērtēšana, realizācija, nodošana bez maksas, iznīcināšana un realizācijas ieņēmumu ieskaitīšana valsts budžetā", kuru 9.punkts nosaka, ka Valsts ieņēmumu dienests, kas pieņēmis valstij piekritīgo mantu ir atbildīgs par mantas neskartību un saglabāšanu no tās pieņemšanas brīža līdz nodošanai realizācijā, nodošanai bez maksas vai iznīcināšanai (spēkā līdz 01.01.2014.). Tādu pašu kārtību nosaka arī pašlaik spēkā esošo MK noteikumu Nr.1354, ar tādu pašu nosaukumu, 7.punkts.

No minētā tiesas kolēģija secina, ka par valstij piekritīgu bezmantinieka mantas apsaimniekošanas un komunālo pakalpojumu izdevumu segšanu no brīža, kad īpašums atzīts par valstij piekritīgu ir atbildīga valsts un pienākums norēķināties par minētajiem pakalpojumiem ir tām valsts pārvaldes iestādēm, kuras attiecīgajā laika posmā valsts vārdā rīkojas ar konkrētajiem īpašumiem. Turklāt, pienākums maksāt dzīvojamās mājas apsaimniekošanas un komunālos maksājumus gulstas uz valsti neatkarīgi no tā, vai dzīvokļa īpašums ir vai nav reģistrēts zemesgrāmatā. Arī likuma "Par dzīvokļa īpašumu" (likuma redakcijā, kas bija spēkā līdz 2010.gada 31.decembrim) 35.pants un Dzīvokļa īpašuma likuma 8.pants nosaka, ka līdz dzīvokļa ierakstīšanai zemesgrāmatā uz dzīvokļa ieguvēju attiecas visas šā likuma normas, kas nosaka dzīvokļa īpašnieka tiesības, pienākumus un atbildību, līdz ar to tiesas kolēģija piekrīt apelatora viedoklim, ka pirmās instances tiesas atziņa par to, ka vienīgi ar īpašuma tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā uz valsts vārda atzīstamas valsts īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu, līdz ar to arī atbildība par izdevumu segšanu, ir pretrunā likuma regulējumam.

Tiesas kolēģija atzīst, ka no valsts ir piedzenams dzīvojamās mājas apsaimniekošanas un komunālo pakalpojumu parāds. Tomēr prasība nav apmierināma par parāda solidāru piedziņu no Finanšu ministrijas, Valsts ieņēmumu dienesta un VAS "Privatizācijas aģentūra", bet gan no Latvijas valsts Finanšu ministrijas personā.

Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 4.panta pirmo daļu Latvijas Republika kā sākotnējā publiskā persona darbojas ar tiešās pārvaldes iestāžu starpniecību, kurās ietilpst ministrijas. Tiešās pārvaldes iestādes pārstāv Latvijas Republiku, kura ir atbildīga par tiešās pārvaldes iestāžu darbību.

Civilprocesa likuma 328.panta sestā daļa noteica, ka par mantojuma lietas izbeigšanu tiesa paziņo Finanšu ministrijai par bezsaimnieka mantu. Saskaņā ar MK noteikumu Nr.188 7.punktu pēc lēmuma pieņemšanas par mantas piekritību valstij attiecīgā institūcija desmit dienu laikā par to rakstiski paziņo Valsts ieņēmumu dienesta teritoriālajai iestādei. Savukārt, Valsts ieņēmumu dienesta teritoriālā iestāde nodod bez maksas valstij piekritīgo nekustamo īpašumu Valsts akciju sabiedrībai "Valsts nekustamā īpašuma aģentūra" (14.6.4.punkts).

Kā izriet no lietas materiāliem Valsts ieņēmumu dienesta uzskaitē dzīvokļa īpašums nav ņemts un nav arī nodots valsts akciju sabiedrībai "Valsts nekustamā īpašuma aģentūra". Šajā laikā spēkā esošo MK noteikumu Nr.188 20.punkts noteica, ka izdevumus, kas saistīti ar valstij piekritīgās mantas glabāšanu un realizāciju un ir dokumentāri apliecināti, sedz no ieņēmumiem, kas gūti, realizējot valstij piekritīgo mantu. Ja izdevumi pārsniedz ieņēmumus, kas gūti, realizējot valstij piekritīgo mantu, tos atlīdzina no valsts budžeta. Tātad VAS "Valsts nekustamā īpašuma aģentūra" kompetencē ietilpa nekustamā īpašuma realizācija, savukārt, ar valsts budžetu saistītie jautājumi ir Finanšu ministrijas kompetence.

Ņemot vērā, ka saskaņā ar Ministru kabineta 2003.gada 29.aprīļa noteikumu Nr.239 "Finanšu ministrijas nolikums" 24.3. punktu ministrijas padotībā ir Valsts ieņēmumu dienests, bet saskaņā ar 25.1. punktu Finanšu ministrija bija valsts kapitāla daļu turētāja valsts akciju sabiedrībā "Valsts nekustamā īpašuma aģentūra", konkrētajā gadījumā Finanšu ministrija pārstāv valsti šajā lietā un darbojas tās kā publiskas personas vārdā *(sk. arī Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2007.gada 14.marta spriedumu lietā SKC-106).*

Prasītāja aprēķinājusi dzīvokļa īpašuma nepieciešamo izdevumu un pakalpojumu parādu 10632,65 EUR par periodu no 2003.gada 1.novembra līdz 2017.gada 31.martam. Tomēr, tiesas kolēģija uzskata, ka maksājumiem par 2003. un 2004.gadu ir iestājies noilgums. Civillikuma 1895.pants nosaka, ka visas saistību tiesības, kuras nav noteikti izņemtas no noilguma ietekmes un kuru izlietošanai nav likumā noteikti īsāki termiņi, izbeidzas, ja tiesīgā persona tās neizlieto desmit gadu laikā.

Saskaņā ar Civillikuma 1905.pantu atgādinājums parādniekam pārtrauc noilgumu. No lietas materiāliem izriet, ka DzĪKS "/Nosakums/" nosūtījis pretenziju Finanšu ministrijai par pārvaldīšanas un komunālo pakalpojumu parādu 2014.gada 5.decembrī *(1.sēj., 17.lpp.).* Līdz ar to parāds piedzenams sākot no 2005.gada 1.janvāra. Tā kā atbildētāja nav apstrīdējusi parāda aprēķinu, tiesas kolēģija atzīst, ka no Latvijas valsts Finanšu ministrijas personā piedzenamā summa ir 9682,48 EUR, t.i., no kopējās prasības summas atņemot aprēķinu par 2003.gadu 77,45 EUR un 2004.gadu – 872,72 EUR *(1.sēj.,16.lpp.).*

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 41.pantu no Valsts Finanšu ministrijas personā prasītāja labā piedzenami tiesāšanās izdevumi par valsts nodevām pirmās instances un apelācijas instances tiesā – kopā 1311,99 EUR un ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi 19,40 EUR.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 44.panta pirmās daļas 1.punkta b apakšpunktam, no atbildētājas prasītāja labā piedzenami ar lietas vešanu saistītie izdevumi advokāta palīdzības samaksai to faktiskajā apmērā – 2717,50 EUR *(1.sēj., 22., 65., 197.lpp, 2.sēj., 20., 78., 79.lpp.).*

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 41., 44., 195., 432. - 434.pantu, Civillietu tiesas kolēģija

n o s p r i e d a :

Prasību apmierināt daļēji.

Piedzīt no Latvijas valsts Finanšu ministrijas personā (reģ. Nr./reģistrācijas numurs/) par labu Dzīvokļu īpašnieku kooperatīvajai sabiedrībai "/Nosakums/" (reģ.Nr./reģistrācijas numurs/) dzīvojamās mājas apsaimniekošanas un komunālo pakalpojumu parādu par periodu no 2005.gada 1.janvāra līdz 2017.gada 31.martam 9682,48 EUR (deviņi tūkstoši seši simti astoņdesmit divi *euro* un 48 centi), tiesāšanās izdevumus 1331,39 EUR (viens tūkstotis trīs simti trīsdesmit viens *euro* un 39 centi) un ar lietas vešanu saistītos izdevumus 2717,50 EUR (divi tūkstoši septiņi simti septiņpadsmit *euro* un 50 centi).

Noteikt tiesības DzĪKS "/Nosakums/" saņemt likumiskos procentus 6 no simta gadā no parāda summas 9682,48 EUR līdz sprieduma izpildei.

Noteikt 10 dienu termiņu sprieduma labprātīgai izpildei pēc tā spēkā stāšanās.

Spriedumu var pārsūdzēt kasācijas kārtībā trīsdesmit dienu laikā Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamentā, iesniedzot kasācijas sūdzību Kurzemes apgabaltiesā.

Pilns sprieduma teksts sagatavots 2017.gada 20.jūnijā.

Priekšsēdētāja L.Kraule

Tiesneši R.Vīva

B.Ķeire